

Nr 201.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910; given Stockholms stott den 14 april 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga närslutna förslag till lag innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

•

Förslag

till

Lag

**innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning
den 9 december 1910.**

Härigenom förordnas, att till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 skall fogas ett tillägg av följande lydelse:

Beträffande rättigheter och skyldigheter, som omförmälas i 25 § första stycket i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, skola för prästerskapet i Stockholms stad från och med den 1 maj 1916 gälla enahanda bestämmelser som för prästerskapet i Uppsala stift.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
WESTMAN.

Departementschefen, statsrådet Westman föredrog kyrkomötets underdåniga skrivelse den 11 november 1915, däri kyrkomötet anmält, att kyrkomötet för sin del antagit ett i skrivelsen intaget förslag till lag innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

Tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning.

Efter att hava redogjort för innehållet i skrivelsen, vilken är såsom bilaga fogad vid detta protokoll, anförde föredraganden:

Över det av kyrkomötet antagna lagförslaget hava infordrade underdåniga utlåtanden avgivits av Stockholms stads konsistorium den 21 december 1915 samt av kammarkollegium och statskontoret den 18 mars 1916.

Stockholms stads konsistorium har förklarat sig intet hava att erinra mot den av kyrkomötet föreslagna lagen.

Kammarkollegium och statskontoret hava i ärendet anført huvudsakligen följande:

Genom ifrågavarande lagtillägg åsyftades, att det e. o. prästerskapet i Stockholm, som enligt nu gällande bestämmelser skulle först från och med den 1 maj 1921 komma i åtnjutande av de förbättrade avlöningsvillkor, vilka skulle utgå till det e. o. prästerskapet på grund av löneregeringslagens bestämmelser, måtte redan den 1 maj 1916 bliva berättigat till nämnda förmån.

Riktigheten av vissa av de skäl, som till stöd för den ifrågasatta förändringen äberopats dels av vederbörande motionärer inom kyrkomötet och dels av kyrkomötet, kunde ämbetsverken icke medgiva.

Prästlöneregeringskommitténs motivering till den bestämmelse, som nu återfunnes i 25 § löneregeringslagen, jävade motionärernas antagande om att anledningen därtill, att lagstiftningen beträffande det e. o. prästerskapet förklarats skola successivt inträda, skulle vara den, att man icke ansett sig kunna strax från början belasta kyrkofonden med den betydande utgiften för det e. o. prästerskapets kontanta avlöning. Med det nya avlöningssystemet skulle närmast hava överensstämt, att de nya lönevillkoren tillgodokomme endast det i nyreglerade pastorat tjänstgörande e. o. prästerskapet; men för undvikande av stötande orättvisor hade kommittén ansett alla adjunkter inom samma stift böra samtidigt komma i åtnjutande av de ökade förmånerna,

I motsats mot vad kyrkomötet uttalat ansåge ämbetsverken lagstiftaren hava varit fullt medveten därom, att de nya bestämmelserna om det e. o. prästerskapets avlöning icke skulle komma att beträffande Stockholm lända till efterrättelse förr än löneroglering, fastställd på grund av ovannämnda lag den 9 december 1910, vunnit tillämpning för någon av stadens församlingar. De av prästlöneregeringskommittén på sin tid avgivna utredningar och betänkanden, vilka utgjorde grunden för den nya ecklesiastika lagstiftningen, utginge från förutsättningen av staden såsom en särskild stiftsenhet.

I detta sammanhang tillåte sig ämbetsverken erinra därom, att frågan huruvida, med avseende å tillämpningen av de genom ovannämnda lag införda nya bestämmelserna rörande det e. o. prästerskapets löneförmåner, Stockholms stad vore att hänföra till Uppsala stift eller borde betraktas såsom en särskild kyrklig enhet, varit föremål för prövning av Kungl. Maj:t i regeringsrätten, därvid staden ansetts utgöra en särskild kyrklig enhet, för vilken i förevarande avseende måste anses gälla vad som stadgats för stift. Härutinnan hänvisades till den redogörelse, som återfunnes i regeringsrättens årsbok för år 1915, referat nr 26.

Om ämbetsverken sålunda icke kunde godtaga de ovan angivna skälen för förändringens genomförande, syntes det ämbetsverken, som skulle däremot till förmån för densamma tala två omständigheter, som väl torde hava varit den bärande grunden för kyrkomötets beslut, nämligen dels den obillighet, som låge däri, att det e. o. prästerskapet i Stockholm skulle komma i att jämförelse med alla övriga stift med undantag av Visby — beträffande vilket kyrkomötet tänkt sig andra utvägar för obillighetens avhjälpan — få oskäligt länge vänta på de förbättrade lönevillkoren, och dels den försvårade rekryteringen av lämpliga yngre prästerliga krafter. Likasom prästlöneregeringskommittén, på sätt nyss erinrats, ansett, att för undvikande av stötande orättvisor alla adjunkter inom samma stift borde samtidigt komma i åtnjutande av de ökade förmånerna, kunde med ett visst fog sägas, att enahanda skäl talade för att det jämförelsevis fåtaliga e. o. prästerskapet i de båda stiftsområden, Visby stift och Stockholms stad, för vilka de nya bestämmelserna ännu icke den 1 maj 1916 kommit i tillämpning, måtte från berörda dag i nämnda hänseende erhålla likställighet med det övriga e. o. prästerskapet.

Något frångående av de till grund för de nya prästerliga avlöningslagarna liggande principerna torde icke kunna sägas ligga i en i sådant syfte vidtagen åtgärd. Från kyrkofondens sida torde icke möta något hinder för att kyrkofonden något tidigare, än eljest bleve fallet, inträdde i skyldigheten att bidra till avlöningen av det e. o. prästerskapet i nämnda områden.

Det torde få antagas såsom visst, att det e. o. prästerskapet i Stockholm även med tillämpning av nu gällande bestämmelser komme att tidigare, än i kyrkomötets skrivelse angåves, bliva berättigat till de förbättrade avlöningsvillkoren. I nädigt brev den 2 november 1915 hade nämligen Kungl. Maj:t, jämte förordnande att Bromma kommun skulle från och med år 1916 i judiciellt, administrativt och kommunalt avseende införlivas med Stockholms stad, anbefallt kammarkollegium att efter vederbörandes hörande inkomma med underdånigt utlåtande rörande Bromma kommuns fullständiga införlivande med staden jämväl i ecklesiastikt hänseende. Då äldre lönerreglering för Bromma upphörde att äga tillämpning den 30 april 1919, skulle från och med påföljande dag de nya avlöningsbestämmelserna för det e. o. prästerskapet lända till efterrättelse beträffande Stockholm. Denna omständighet torde dock icke böra inverka på den nu föreliggande frågans avgörande.

Ämbetsverken hade alltså icke något att i sak erinra mot en bestämmelse i det av kyrkomötet avsedda syftet.

Emot avfattningen av det nu föreliggande förslaget syntes kunna erinras, att förslaget enligt ordalagen knappast utsade vad man velat lägga däri, något som torde vara beroende därpå, att man för förslaget valt sådan formulering, att den skulle överensstämma med åskådningen därom, att Stockholms stad i det ifrågavarande hänseendet vore att hänföra till Uppsala stift. Vad man velat genom förslaget ernå vore, att föreskrifterna i 12, 13, 14 och 15 §§ lönerregleringslagen skulle för prästerskapet i Stockholms stad lända till efterrättelse från och med den 1 maj 1916, med iakttagande av de i 25 § första stycket i övrigt meddelade bestämmelser.

Med hänsyn till den begränsade tid, för vilken lagbestämmelsen i fråga skulle komma att hava betydelse, och då i allt fall någon tvekan om lagbestämmelsens innehåll, varom motiven lämnade upplysning, icke torde kunna uppstå, syntes den av ämbetsverken uttalade betänkligheten icke böra förhindra framläggande för riksdagen av förslag till lag av den av kyrkomötet antagna lydelsen.

Beträffande det av ämbetsverken åberopade rättsfallet torde jag här få ur den i regeringsrättens årsbok lämnade redogörelsen återgiva följande:

I en till Stockholms stads konsistorium ställd skrift gjorde två e. o. prästmän i Stockholm, vilka tjänstgjorde såsom komministersadjunkter samt härför av vederbörande ordinarie tjänstinnehavare uppbure av konsistoriet bestämda arvoden å 1,200 kronor vardera, framställning i syfte att komma i åtnjutande av de löneförmåner, som i förordningen angående reglering av det extra ordinarie prästerskapets avlöning med mera den 18 april 1914 tillförsäkrats e. o. prästman, som tjänstgjorde såsom adjunkt. Under erinran att nämnda förordning från och med den 1 maj 1914 trätt i tillämpning inom Uppsala ärkestift, till vilket Stockholm enligt sökandenas förmenande borde räknas, hemställde de i sådant avseende, att konsistoriet måtte dels fastställa det belopp, vederbörande ordinarie tjänstinnehavare skulle hava att från och med den 1 maj 1914 betala sökandena i ersättning för bostad och vivre, dels, med vitsordande av deras tjänstgöring, hos Kungl. Maj:t anhålla om beslut angående beviljande av ålders-

tillägg med 600 kronor till dem vardera, dels ock, sedan sådant beslut meddelats, hos statskontoret göra framställning om utbetalning till sökandena utav dem sålunda tillkommande ålderstillägg och adjunktsarvoden för första kvartalet av ecklesiastikåret 1914—1915 med 450 kronor till vardera.

Genom beslut den 5 juni 1914 fann konsistoriet berörda framställning ej föranleda annan åtgärd, än att konsistoriet skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att öfvermälda förordning den 18 april 1914 måtte för Stockholms stad vinna tillämpning den 1 maj 1915.

I underdåniga besvär yrkade ifrågavarande två prästmän, dels att konsistoriet måtte anbefallas att fastställa det belopp, som vederbörande ordinarie tjänst innehavare skulle hava att till dem utbetala i ersättning för bostad och vivre från och med den 1 maj 1914, dels ock att Kungl. Maj:t måtte ej mindre berättiga dem att bekomma ålderstillägg såsom adjunkter, på sätt de hos konsistoriet begärt, än även anbefalla statskontoret att till dem utbetala dem tillkommande adjunktsarvode jämte ålderstillägg från och med sistnämnda dag. För den händelse dessa yrkanden ej vunne bifall, hemställde de, att de begärda förmånerna måtte tillerkännas dem från och med det år, då de nya bestämmelserna trädde i kraft i de respektive stift, de på grund av indigenatsrätt tillhörde, nämligen den ene Linköpings och den andre Lunds stift, samt sålunda inträda för den förre den 1 maj 1914 och för den senare den 1 maj 1915.

Målet föredrogs den 24 mars 1915 i regeringsrätten; och enär Stockholms stad ej inginge i Uppsala stift utan utgjorde en särskild kyrklig enhet, för vilken i förevarande avseende måste anses gälla vad som stadgats för stift, lämnade regeringsrätten besvären utan avseende. Vidkommande ansökningen hemställde regeringsrätten, att Kungl. Maj:t ej måtte finna skäl bifalla densamma.

Vid ansökningens föredragning den 7 maj 1915 inför Kungl. Maj:t i statsrådet fann Kungl. Maj:t densamma icke kunna bifallas.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat, åtnjuter flertalet av de i Stockholm såsom pastors- eller komministersadjunkter anställda extra ordinarie prästmännen numera väsentligt högre avlöningsförmåner, än som motsvarar det i nyss öfvermälda rättsfall angivna kontanta beloppet av 1,200 kronor. För vissa av dessa prästmän utgår emellertid avlöningen alltjämt med ett så lågt belopp som 1,200 à 1,500 kronor, utan några med befattningen förenade naturaförmåner.

Enligt den nya lagstiftningen och Kungl. Maj:ts därav föranledda kungörelse den 18 april 1914 angående reglering av det extraordinarie prästerskapets avlöning m. m. skall däremot adjunktsarvode i regel utgöra 1,200 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, att utgå efter respektive 5 och 10 år. Därtill komma bostad och vivre eller gottgörelse därför samt skjuts i tjänsteärenden och ersättning för resa till tjänstgöringsort.

Därest ej några särskilda åtgärder vidtagas till förbättring av de i Stockholm tjänstgörande extra ordinarie prästmännens avlöning, skulle sålunda den obilligheten inträda, att sedan hela det övriga extra ordinarie prästerskapet i riket — om jag bortser från Visby stift, vars förhållanden i förevarande avseende torde i annat sammanhang komma under ompröv-

ning — senast med ingången av ecklesiastikåret 1916—1917 erhållit del av den löneförbättring, som den nya lagstiftningen erbjuder, åtskilliga av de extra ordinarie prästmännen i Stockholm med dess synnerligen höga levnadskostnader komma att i avlöningshänseende bliva vida ogynnsammare ställda än sina ämbetsbröder å andra orter. Så mycket betänkligare är detta, som, efter vad erfarenheten givit vid handen, det visat sig vara förenat med rätt betydande svårigheter att för tjänstgöring i Stockholm förvärva lämpliga prästerliga krafter. Läger jag härtill, att de extra ordinarie prästmän, om vilka här är fråga, efter nuvarande förhållanden stå lägre på avlöningsskalan än flertalet andra befattningshavare i offentlig tjänst samt att fördenskull behovet av en förbättring måste för dem framträda såsom synnerligen kännbart, kan jag för min del icke annat än finna syftet i kyrkomötets ovanberörda framställning vara synnerligen behjärtansvärt.

Det av kyrkomötet antagna lagförslagets avfattning lämnar visserligen, såsom av kammarkollegium och statskontoret framhållits, rum för anmärkning. Då emellertid den föreslagna lagen skulle komma att tillämpas allenast av ett fåtal myndigheter och under en kortare tid, torde berörda betänkligheter icke böra tillmätas allt för stor betydelse.

Jag hemställer fördenskull,

att omförmälda, av kyrkomötet för dess del antagna lagförslag måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. Wilh. Hagman.

*Kyrkomötets underdåniga skrivelse i anledning av väckt motion
angående ändring av 27 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning.*

(Kyrkolagsutskottets betänkande nr 22.)

Till Konungen.

I en vid kyrkomötet väckt motion, nr 9, har erinrats därom, att föreskrifterna i 12, 13, 14 och 15 §§ av lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, vilka paragrafer innehålla bestämmelserna angående det e. o. prästerskapets avlöning, skola, enligt stadgande i 25 § av lagen, för prästerskapet inom visst stift lända till efter rättelse, så snart på grund av samma lag fastställd lönereglering beträffande något till samma stift hörande pastorat vunnit tillämpning, ävensom att sådan tillämpning den 1 maj 1916 ägde rum inom hela riket med undantag av Visby stift och Stockholms stad, där den nya lagstiftningen trädde i tillämpning resp. den 1 maj 1918 och den 1 maj 1921. Härefter har i motionen anförts följande:

»Anledningen till att lagstiftningen beträffande det e. o. prästerskapet förklarats skola på detta sätt successivt inträda, torde vara den, att man icke ansett sig kunna strax från början belasta kyrkofonden med den betydande utgiften för det e. o. prästerskapets kontanta avlöning, då ju kyrkofondens väsentligaste inkomst, ersättningen för prästerskapets tionde, endast successivt inflyter, allt efter som de äldre löneregleringarna förfalla. Då emellertid från och med den 1 maj 1916 hela denna avlöning, endast med undantag för de jämförelsevis få e. o. prästerna i Visby stift och Stockholms stad, övertagits av kyrkofonden, synes någon betänklighet

icke möta mot att utsträcka den nya lagstiftningens tillämplighet jämväl till dessa återstående e. o. präster.»

Efter det motionärerna därefter på anförda skäl avstått från att framlägga förslag om denna frågas ordnande beträffande Visby stift, har i motionen vidare anförts bland annat följande:

Helt annorlunda ställde det sig för de obefordrade e. o. prästerna i Stockholm under den långa övergångstiden till den 1 maj 1921. En sådan e. o. präst uppbure, då han tjänstgjorde såsom adjunkt, av den ordinarie befattningshavare, hos vilken han tjänstgjorde, i ett för allt omkring 1,200 kronor per år, under det att de e. o. prästerna i landsorten enligt den nya lagstiftningen bekomme ur kyrkofonden adjunktsarvode 1,200 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, samt därjämte av den ordinarie befattningshavaren fri bostad och fritt vivre eller ersättning därför med minst 600 kronor. En e. o. präst på landet, som tjänstgjort i 10 år, hade sålunda minst dubbelt så mycket som en lika gammal e. o. präst i Stockholm. Och någon utsikt att få avlöningen i Stockholm genom konsistorii ingripande i någon nämnvärd mån förhöjd torde ej förefinnas, då de ordinarie tjänst innehavarna svärigen torde kunna belastas med större utgift för e. o. prästs avlöning än som för närvarande utginge.

Att den ogynnsamma ekonomiska ställning, i vilken de e. o. prästerna i Stockholm befunde sig i jämförelse med de e. o. prästerna ute i stiftet, skulle i hög grad försvåra rekryteringen av lämpliga yngre prästerliga krafter för Stockholm låge i öppen dag. Det anmärkta förhållandet innebure dessutom en uppenbar orättvisa mot de e. o. präster, som tjänstgjorde i huvudstaden.

Det hade säkerligen icke heller varit lagstiftarens mening, att lagen skulle så tillämpas. Då i 25 § talades endast om stift, utan att Stockholms stad särskilt nämndes, hade helt visst avsetts, att i detta hänseende Stockholms stad skulle räknas såsom tillhörande Uppsala stift, med vilket staden sedan gammalt i viss mån hörde samman. En sådan mening hade emellertid icke vunnit tillräckligt tydligt uttryck i lagen, i följd varav på sådan grund framställt anspråk av Eders Kungl. Maj:t avvisats.

Den lagändring, som här vore av nöden, torde lättast åstadkommas genom ett stadgande, att Stockholms stad *i nu ifrågavarande avseende* skall räknas såsom tillhörande Uppsala stift.

Det synes kyrkomötet, att i motionen anförts goda skäl för att tiden för inträdandet, vad det e. o. prästerskapet i Stockholm angår, av rätten till de enligt 1910 års löneroglering förbättrade avlöningsförhållandena bör inträda tidigare än nu är stadgat, för vilket syftes vinnande den i

motionen anvisade utvägen lär i huvudsak kunna anlitas. Det existerar onekligen ett samband mellan Stockholm och Uppsala stift, vilket samband bland annat fått ett uttryck i bestämmelserna om gemensam stiftschef. Då i § 25, första stycket, av lagen om reglering av prästerskapets avlöning intet nämnes om Stockholms stad, torde detta, såsom i motionen framhållits, kunna bero därpå, att i fråga om de rättigheter och skyldigheter för prästerskapet, som där omnämnas, man avsett, att beträffande prästerskapet i Stockholms stad skulle gälla vad som gäller om prästerskapet i Uppsala stift. Genom ett uttryckligt stadgande i sådant hänseende skulle den i motionen berörda frågan kunna ordnas. Detta stadgande torde väl lämpligen kunna sättas i samband med § 27 i nyssnämnda lag men, såsom avseende en tillfällig anordning av övergående natur, icke infogas i lagen utan ställas såsom ett tillägg till densamma.

På grund härav får kyrkomötet anmäla, att kyrkomötet i anledning av förevarande motion för sin del antagit följande förslag till

L a g

innefattande tillägg till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910.

Härigenom förordnas, att till lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 skall fogas ett tillägg av följande lydelse:

Beträffande rättigheter och skyldigheter, som omförmälas i 25 § första stycket i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, skola för prästerskapet i Stockholms stad från och med den 1 maj 1916 gälla enahanda bestämmelser som för prästerskapet i Uppsala stift.

Stockholm den 11 november 1915.

Underdånigst.